

Подтема: „Продоволствена сигурност чрез развитие на устойчиво земеделие“

Милиони хора по света тази вечер ще си легнат гладни без да знаят дали на следващия ден ще имат достатъчно храна – това се нарича „продоволствена несигурност“. Вероятно в момента не сме застрашени от продоволствена криза, но, ако не полагаме повече усилия за увеличаването на производството на хранителни продукти, то можем да се изправим пред нея в бъдеще. До 2050 г. жителите на планетата ще бъдат около 9 милиарда, което означава, че ще са необходими 70 % повече храна за изхранването им.

Според ИМАР износът на хранителни суровини се е повишил близо 3 пъти за последното десетилетие – ръст, който значително изпреварва увеличението в производството. Само преди 10 години на земеделските стокови тържища се обменяха капитали на стойност едва 3 млрд. долара. Сега инвестициите са скочили 50 пъти, до 150 млрд. долара, и представляват 85% от цялата световна търговия на селскостопанска продукция. С навлизането на големите спекуланти цените на основни хранителни групи като месо, захар, олио и млечни продукти скочиха над 2 пъти, надхвърляйки многократно годишното поскъпване на живота през този период.

Ние страдаме от последиците от три десетилетия на пренебрежително отношение към земеделието, през които този сектор бе на „гладна диета“, когато става дума за ресурси и технологии, необходими му, за да не изостава от нарастващото световно търсене.

Кризисната ситуация може да се избегне като се потърси помощ от науката и се инвестира в земеделски култури с по-високи добиви. Недостигът на храни в световен мащаб до голяма степен е следствие от намалените разходи за развойна дейност и научни изследвания в аграрния сектор.

Други причини за увеличението на цените и нестабилността, според ООН, са в прекомерната употреба на хранителни суровини за нехранителни цел (преработката на царевича за биогорива в САЩ) и финансови спекулации на фондовия пазар. Основният проблем се крие в политиката. Производството на биогорива следва да бъде спряно. Това е един от реалните фактори, който допринася за по-нататъшния растеж на световните цени на храните и тласкащ много хора под границата на бедността.

Освен това, паническите покупки и ограниченията върху износа на зърно в редица държави през последните няколко години също допринасят за увеличаване на напрежението на световния пазар на храни. Страни като Индия и Китай е необходимо да освободят своите хранителни резерви, за да помогнат на бедните да се справят с нарастващите разходи. В същото време, правителствата на тези държави трябва да се въздържат от налагане на ограничения върху износа, за да се избегне повторение на глобалната продоволствена криза, която удари през 2008 г. С други думи реакцията на играчите на пазара може да породри криза, когато няма никакви обективни предпоставки за възникването ѝ.

Британски експерти смятат, че за да се избегне изостряне на кризата с храните, трябва да се започне с най-бедните страни като им се предоставят достъпни храни. В центъра на проблема са тези страни с ограничени земни, водни и трудови ресурси. Според данни на ФАО за поддържането на изискващото се увеличение на производството в развиващите се страни ще трябва да бъдат направени инвестиции в основни отрасли на селското стопанство, а също и в необходимите услуги на по-долното звено (например, съхраняване и обработка) в размер на 209 милиарда долара според цени от 2009 година (или 83 милиарда долара без отчитането на инфлацията), и голяма част от тези инвестиции трябва да дойде от частни източници.

Селското стопанство, продоволствената сигурност и прехраната са на преден план в програмата на ЕС за дългосрочно сътрудничество за развитие и са важен аспект от диалога с правителствата партньори. Очаква се тези приоритети да бъдат ясно отразени в следващата фаза на програмиране, която ще обхваща помощта на ЕС за развитие за периода 2014—2020.

Във връзка с това са изнесени следните акценти:

- ограничените ресурси и нарастващото търсене на храни и селскостопански суровини да стане по-бързо и по-ефективно. Ако искаме в бъдеще земеделския сектор да бъде конкурентноспособен трябва да се стремим към прилагане на „зелена икономика“;
- необходимо е да се ограничи загубата на храни по пътя им от производителите до потребителите и изхвърлянето им като отпадъци чрез въвеждане и разпространение на адаптирани технологии и мерки за избягване на тези загуби;
- да се подобри инфраструктурата между селските и градските райони с цел подобряване на условията на живот и достъпа до пазари, което е свързано с процеса на урбанизация;
- подобряване на продоволствената сигурност и увеличаване на заетостта чрез осигуряването на достъпа до ресурси на жените и чрез включването на малките семейни ферми, които осигуряват храни за собствените си семейства и доставят на пазара;
- инвестиции в устойчиви земеделски производствени системи и в инфраструктура, изследвания, обучение и разпространение, с цел да се провокира и поддържа устойчив растеж, като се използват традиционните знания, както и нови научни открития и иновативни продукти и процеси в производството, преработката, маркетинга и инфраструктурата;
- за първи път по предложение на някои държави по подобие на развитието на „зелена икономика“ се лансира идеята за развитие на „синя икономика“, която да се занимава с устойчивото използване на водите и запазване на екологичното равновесие във водното пространство, което е във връзка с климатичните промени.

Производство, преработката, разпространението и потреблението на храни и напитки допринасят в голяма степен за просперитета и здравето на хората. Въпреки това, храните и селското стопанство също така допринасят за голяма част от въздействието върху околната среда, причинено от човешката дейност. Тъй като тези въздействия, по-специално изменението на климата и загубата на биоразнообразие, трябва спешно да бъдат намалени, е от съществено значение преминаването към устойчиви хранителни системи и устойчиво земеделие.

Съвременното земеделие се характеризира с висока чувствителност по отношение нерегулируемите фактори на външната среда, което е резултат от ниската му степен на устойчивост. Неустойчивостта в земеделието трябва да се компенсира от човека посредством внасяне на енергия при провежданите културални практики, което го прави високо енергоемко. Анализите показват, че енергията внасяна в интензивното земеделие отдавна е прехвърлила екологичната и икономическата целесъобразност. Удвояването на продуктивността при основните зърнени култури е възможно при неколккратно увеличаване на разходите за торове, пестициди и земеделска техника. Избраната стратегия на земеделско производство, основана на преимущественото използване на химичните фактори за интензификация, е на път да превърне земеделието от най-големия продуцент на енергия и основа за съществуването на живота на Земята в най-значимия потребител на невъзобновима енергия. Тази стратегия превръща съвременното земеделие в екологично опасен и икономически нерентабилен отрасъл. Поради това въпросът за повишаване на устойчивостта и за намаляване необходимостта от компенсирането ѝ чрез външни енергийни дотации е от първостепенно значение за земеделското производство и определя възможността за постъпателното му развитие в дългосрочен план.

Устойчивото земеделие се базира на разбирането за поддържане на максимално балансиран материален и енергиен обмен в агроecosистемите, като се използват вътрешните им ресурси, не се допускат непроизводителни загуби или ненужно изнасяне от системата.

Елементите, изграждащи структурата на устойчивото земеделие, не са нови, но в тази концепция са подчинени на изискванията на агрокултурата и цялостното социално развитие на селските райони.

Оценката за устойчивост на агроекосистемите се извършва чрез показателите – продуктивност, стабилност, устойчивост и равновесност, към които по-късно са добавени изискванията за еластичност и за автономност.

Осъществяването на поставените цели може да се постигне чрез следните конкретни мерки:

- разнообразни земеделски култури и смесени посеви;
- подходящи за условията сортове и породи животни;
- максимално използване на ресурсите, получени във всяка ферма;
- повишаване способността на почвата да съхранява и да освобождава хранителни елементи;
- поддържане на покривка от растителни остатъци или мулч, запазваща почвата от ерозия;
- подходящо сеитбообръщение с цел оптимално използване на хранителните елементи и контрол върху вредителите;
- ограничена употреба на разтворими неорганични торове;
- интегрирана растителна защита.